10 ՓԱՐԱ

ՏԸՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ
ՏԻԳՕՐԱՆ ՔԻՎԼԷԼԻԿՕՍԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
20, Գաղղ Ալի Ջանտանէսի 20
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴՈՒԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

ارمنیجه یومی سورهانتاك غزته‌سی
صاحب امتیاز ده جیولك
اداره‌خانه‌سی
پاب عالی جاده‌سی نومرو ۲۰

Direction du Journal Arménien
SOURHANTAG
20. Avenue de la S. Porte
CONSTANTINOPLE

ՏԵՍ ՉԻ ՏՐՈՒԻԻ Խմբագրութեան ուղղուած ոևէ գրութիւն

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կը սկսին ամէն ամսոյ 10ին, 20ին եւ 30ին

ԲԱԺԱՆԵՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱԼՍՏՈՑ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը ֆրանկի զբ. 75
6 » » » 40

ԳՈՎԱԶԱՓՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Թղթատոմսի նախիզ վր կայ
12 ամիսը ֆրանկի զբ. 100
6 » » » 50

ՈՒՐՑԱՍՈՒՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Թղթատոմսի նախիզ վր կայ
12 ամիսը ֆրանկի ֆր. 22
6 » » » 11

ՏԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 զբ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

ՍՓՒՐՔԱՆԴԱՊ
ԿԸ ՀՐԱՏՈՒՆԿԱՒՈՒԻ
Առաւօտները
ՈՐՇԱԼՈՑՍԻՆ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒՀԻՒՆ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՈՒԹԻՒ

Օրը օրին արձանագրեցինք տրխուր լուրէն մահը Տիկին Մատակեանի, այսինքն այն կնոջ որ շատ մը էրիկ մարդոցմէ աւելի լուրջ և հիմնական գործ մը կատարեց մեր մէջ, գործնականապէս կերպարկումը մտցնելով Թրքահայերուս մէջ մանկապարտէզի դրութեան, որով մեր պզտիկ տղաքները վերջնապէս ազատուեցան վարպետ-տուտուի ապուշցնող, չլսուիչ դրութեան ենթարկուելէ, մանկավարժութեան հին, նախապատմական մեթոտի մը համաձայն ստիպուած ըլլալէ առաուրընէ մինչեւ իրիկուն «ծունկ-բարեւ» նատելու՝ առանց չարժումի մը ընել, ճիկ մը հանել կրնալու, և մեսրոպեան այբուբէնը ճանչնալու, սովրելու, հեգելու համար չարուշնակ յետդեղեզէ միաւանկ, երկաւանկ, բազմավանկ այնպիսի բառեր, որոնք ո և է կապակցութիւն չունին իրարու հետ և, երբ այն տգան չարունակ կրկնելով զանոնք, անգիտակից մեքենայ մը դառնալ կը միտի։

Պէտք է վերյուշել թէ՝ տակաւին հազիւ մէկ քանի տասնեակ տարի առաջ, մեր «ծաղկոց»ները՝ բառին բովանդակ նշանակութեամբ՝ «խամրոց»ներ էին իրապէս, ուր տգան հնադարեան «պարզ և դիւրին ուճով Քերական կամ Ա.բեթնարանը» աւարտելէ ետքը, ձեռք կ'առնէր Սաղմոսի Ա. կանոնը զոր մենք «պզտիկ Սաղմոս» կ'անուանէինք մեր տղայութեանը, և կը սկսէր գլուխը պայթեցնել՝ քակելու համար «երանեաւ է այր որ ոչ գնայ» ևն. խօսքերը, որոնք չատ աւելի անիմանալի, անհասկնալի հանելուկ մը, կնճիռ մըն էին տղուն մատաղ մտքին, որքան դժուար ըմբռնելի չէ թերեւս Քիմական կնճիռը, զոր լուծել կ'աշխատին միջազգային դիւանագէտները։

Անկէ վերջը կուգար Սաղմոսը տղայոց կողմէ «մենք-Սաղմոս» յորջորջուած՝ քանի որ միւսը Պըզտիկ Սաղմոսն էր, ետտյ Դործոցը, (Գործք Առաքելոց) յետոյ Նարեկը, և հուսկ ուրեմն Քերականութիւնը որ Զալըխեանը կամ Բէչտիմալճեանը կ'ըլլար իր անվերջանալի հոլովներովը ու գրաբարի խրթնաքանութիւններովը։

Այս ամէնը ոչ միայն հոս, այլև չատ գաւառներու մէջ վերջացած էին բարեբաղդաբար. երբ տիկին Մատակեան Պոլիս եկաւ։ Ժամանակը՝ անփոփոխ, անյեղլի, մշտնջենական՝ չատ փոփոխութիւնք կը բերէիր հետը՝ ընկերային կեանքին բարեշրջութեան և մտաւորական զարգացման տեսակէտով։ Ճիշդ այսպէս ըլլալով, ժամանակի ընթացքի մէջ կրթութեան, դաստիարակութեան մասին հասարակութիւն ըմբռնումները բարեփոխումներ կրեցին հետզհետէ, պզտիկ և և մեծ Սաղմոսներու, Գործոցին և Նարեկին աստիճանաբար յօդորդեցին աշխարհաբար Ընթերցարաններ, որոնց մէջ տգան իր մտքին հասողութեան առաւել կամ նուազ յարմար լեզուով մը գրուած մանկական պատմութիւններէն, խրատներէն, ոտանաւորներէն քիչ չատ բան մը ակսաւ հասկնալ։ Զալըխեան և Փէշտիմալճեան Քերականութիւններուն յաջորդեցին Գործնական Քերականութիւնը գրաբար լեզուի, և յետոյ՝ աշխարհաբար լեզուի քիչ թէ չատ կանոնաւոր քերականութիւնները։

Այս ամէն յառաջդիմութիւններուն մէջ, որոնք տեղի կ'ունենային աստիճանաբար, անզգալաբար, քաղաքակրթ երկիրներու կրթական մեթոտներուն հետ չփման մէջ գտնուելուն հետեւանօք, կարեւոր հիմնական բարեփոխում մը անկատար կը մնար դեռ։ Մաղկոցները միչտ նոյն դրութեան մէջ կը մնային տակաւին։ Տղուն ձեռքի գիրքը փոխուած էր, Սաղմոսին տեղը Ընթերցարան կամ Մայրենի Լեզու կը կարդար մանկիկը։ Բայց տղոց դաստիանդութեան դրութիւնը և...ուսուցչութիւնը նոյն էր։ Տգան ստիպուած էր միչտ լռին, անչչուկ նստիլ, ընդհանուր դաստիարակին սաստերէն կամ խոժոռ ակնարկներէն սարսափահար։ Անչարժութիւն, ասիկայ մահ ըսել է տղուն համար, որուն արիւնը կ'եփի այն ատեն, որ խաղալու, երգելու, ցատկելու, ճռուողելու բնական պէտքը ունի, իր ֆիզիքական ու բարոյական կորովին և նոյն իսկ իմացական կարողութեան զարգացման համար։

Այս պէտքը տիկին Մատակեանի Պոլիս գալէն չատ առաջ զգացուած էր արդէն։ Ողբացեալ Համբարձում Իբէքճեան կրթական ընդարձակ ծրագիրներ պատրաստեց մանկավարժականդրութեամբ դպրոցները բարեկարգելու համար, Գալանթարեանց՝ Ռուսահայ մանկավարժը՝ կեդրոնական վարժարանին մէջ ասկէ չատ տարիներ առաջ իրապէս մանկավարժական կիրակնօրեայ դասախօսութիւններ ըրաւ, որոնց—ըսենք անցողակի—չատ անգամ մէկ երկուքիմքագիրը, մէկ երկու գրագէտներ և հանդուցեալ Սուճի Պօղոս աղան միայն կ'երթային ունկնդրելու։ Աստնցմէ զատ լրագրական սիւնակներու մէջ սկիզբէն ի վեր կը գրուէր մանկավարժական նիւթերու վրայ, գործին անձնուէր զանազան մանագէտներու կողմէ։

Բայց այս ամէն ծրագիրները, հրապարակախօսութիւնները, յօդուածները՝ չատերու կողմէ ջերմ հաւանութեան, համակրութեան արժանանալով հանդերձ, մեռեալ տառ կը մնային, որովհետեւ մենք խօսիլ միայն գիտէնք, բառին տառական նշանակութեամբ։ Մեր մանր տղաքները պուպրիկներու պէս անշարժ, գամուած կը մնային իրենց գրասեղաններուն վրայ՝ ձանձրութենէն յօթանչելով, և մանկական սիրուն անհանդարտութեան մը մէջ գտնուելու պարագային ահռելի սաստերով յանդիմանուելով իրենց հսկողէն, որ թերեւս ինքզինքը չըլլախտաբանական հաստատութեան մը վարիչը կը կարծէր, և անոր պատսպարեալները զսպելու պաշտօնն ստանձնած կ'ենթադրէր։ Զսպե՛լ, այն հրեշտակ մանկիկները, ի՞նչ անհեթեթութիւն։

Ահա այս միջոցներուն էր որ Տիկին Մատակեան Պոլիս կուգար կռիւ կասէն։ Գերման մեթոտները իւրացուցած Ռուսահայ մանկավարժուհիի տիտղոսը բաւական եղաւ ազդելու մեր միտքերուն վրայ։ Թերեւս անկէ չատ աւելի կարող մանկավարժներ ունէինք մեր մէջ, ինչպէս օր. համար ողբացեալ Յակոբ Էֆիլեանը, որ յիշատակելի անուն մը պիտի թողու Հայ խղճամիտ և ձեռնհաս մանկավարժ-ուսուցիչներու չարքին մէջ։ Բայց մենք սովրութիւն չունինք ճանչնալ ինչ դնահատելի կարողութիւններ որ կան մեր մէջ։ Դուրսէն եկածը աւելի կ'ազդէ մերվրայ։ Ճիշդ այս պատճառով ահա, սիրով ընդգրկեցինք ինչ նորութիւն որ բերաւ Տիկին Մատակեան մեր մէջ. ու լաւ ըրինք, որովհետեւ անոր բերածը օգտակար նորութիւն մըն էր։

Իր ուղղակի կամ անուղղակի հսկողութեան տակ մանկապարտէզներ բացաւ։ Երգը, պարը, լաւ հասկցուած զբօսանքը, մարմնամարզը, այսինքն կեանքը մտաւ մեր ծաղկոցներուն մէջ, որոնք անունի փոփոխութիւն մը միայն չունեցան «Մանկապարտէզ» կոչուելով, այլ դրութեան հիմնական փոփոխութեան մը ենթարկուեցան։ Պզտիկները փոխանակ լալով վարժարան երթալու խնդալով կը դիմէին հոն։ Առաջ վարժարանէն տուն կը փախչէին, այժմ սկսան տանը մէջ անհամբեր վարժարան երթալու ժամուն սպասել։ Առաջ տղաքները իրենց գլխուն զարնուածի վիճակ մը ունէին, ու Ա. Բ. Դ.ը չէին կրնար սորվիլ, իսկ հիմա այն սիրուն մանկիկները կայտառուն, ժպտուն, աչխոյժ, մտացի, Ա. Բ. Դ.ին հետ ու անկէ ալ առաջ կարող են սորվիլ ուսման զանազան ճիւղերուն տարրական գիտելիքները։

Ահա Տիկին Մատակեանի գործը։

Այս սիւնակներուն մէջ մենք առիթ ունեցած ենք խօսիլ մեր մանկապարտէզներու մէջ խաղի և պարի սխալ ըմբռնումին դէմ։ Կը պնդենք դարձեալ այդ կէտին վրայ։

Բայց նախ պէտք է գիտնալ թէ Տիկին Մատակեանը չէր որ այդ ըմբռնումները տարածեց, այլ աւելի իր մանկավարժական մեթոտը կատարելապէս իւրացնել չկրցող մանկապարտիզպանուհիներն էին։ Ակռ զատ, Տիկին Մատակեանի բացածները տիպար մանկապարտէզներ չհամարելով հանդերձ, անոնց միչտ բարձր պիտի մնայ մեր մէջ։ Ո՞ր դրութիւն, ի՞նչ բան իր առաջին քայլերուն մէջ կրցած է կատարեալ ըլլալ։ Ծառայդիմութիւնը աստիճանաբար կ'ըլլայ։ Բարեշրջութիւնը յանկարծ տեղի չունենար։ Թերութիւններ միչտ պիտի ունենայ նոր սկսուած գործ մը։ Դեռ երէկ Սոբոնտայի մէջ հըրատարակեցինք Գերման հռչակաւոր մանկավարժին՝ Ֆրէօպէլի դըրութեան դէմ քննադատական գրութիւն մը։ Գերման մանկավարժը պզտիկցա՞ծ է այդ և ուրիշ հազարումէկ նմանօրինակ քննադատութեանց պատճառաւ։ Բնաւ երբէք։

Ճիշդ նոյնն է այս պարագային մէջ ալ։ Մեր Մանկապարտէզները ունին թերութիւններ, ուղղելի չատ կէտեր։ այսու հանդերձ մեծ առաւելութիւններ ունին հին ծաղկոցներուն վրայ։

Ու կրթական այս մեծ յեղաշրջումը կին մըն էր որ կատարեց մեր մէջ։ Օրհնեալ ըլլայ իր յիչատակը։ Մեծ հոգի մը, փափուկ սիրտ մը կը կրեր ան։ Պարտականութեան գիտակցութիւնը ունէր լայնօրէն։ Նեղ ըմբռնումներու տէր չէր։

Իր պատրաստած բազմաթիւ մանկապարտիզպանուհիներուն կը մնայ աւելի չատ առաջ տանիլ իր սկսած գործը. գիտակցութեամբ վերաբերուիլ մանուկներու դաստիարակութեան այնքան կարեւոր խնդրոյն հետ։ Սէթ անունը Տիկին Մատակեանի յարատեւութեան, խղճամտութեան և գիտակցութեան կէսը, քառորդը ունենան, ապահով կրնանք ըլլալ թէ՝ մեր մանուկներու կրթութիւնը պիտի կրնայ առաւել քան երբէք լաւ ճամբու մէջ դրուիլ (*)։

ՉԱՄՄԱՑԻ

ԽԱՂԱՄՈՒՆԵՐԸ ԲԵՐԱՅԻ ՄԷՋ

ՄԵՐ ԱՒՕՐԵԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

Խաղամոլութի՛ւն։ կը դողամ ամբողջ մարմնովս, կը յուզուի ամբողջ ղոչային դրութիւնս, և կը ցնցուի համակ էութիւնս, երբ կը մտածեմ այս բառին վրայ, մանաւանդ երբ կը պատկերացնեմ աչքիս առջեւ այն ամէն թշուառութիւնները ու չքաւորութիւնը, ինչպէս նաև ատոնց հետեւանքով ամբողջ ընտանիքի մը ներկային ու ապագային չախչախումը, որոնց ծնունդ տուած է այս բառը։ Ասիկա միակ բառն է որուն մէջ մարմնացած է դժնդակ կեանք մը։ Եւ ինչո՞ւ արդեօք մարդ չի կրնար յաղթել իր այս բուռն կիրքին ու կը նետուի յօժարակամ անոր մոլար շաւղին մէջ, երբ գիտէ թէ՝ ի կորուստ կը տանը այն. մարդը որ իր կամքին բովանդակ ուժովը, իր տոկուն նկարագրովը առաքինի կտիած է իր կեանքին սպառնացող չատ տեսակ խոչընդոտներ։ Այո՛ երբ գիտէ նոյն իսկ թէ այդ հոսանքը կը մղէ, կը գահավիժէ զինքը դէպ անդունդը, գարձեալ կը մնայ մէջը, անձնատուր եղած անոր սին խաբուսիկ յոյսերուն, Հոս է ահա որ ցաւս կը հասնի իր ամենակատարեալ վիճակին և կը հաւատամ որ բոլոր ընթերցողները կը ցաւակցին ինծի։

Այս տխուր տողերը գրելու առիթը տուաւ ինծի, դեռ մէկ քանի օր առաջ ականատես եղած մէկ իրողութիւնս որ տեղի կ'ունենար Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյն դէպի հիւսիս տանող ճամբուն վրայ գտնուած սըճաբարաններէն մէկուն մէջ, ուր գացած էի բաժակաժի մը հետ պզտիկ հանգիստ մը առնելու։ Հոն գաւառացի մերազնեայ երիտասարդներ իրենց զոյգերը կազմած կը խաղային թըղթախազ ու նարտ։ Նախապէս ենթադրեցի թէ անմեղ ժամանցներ էին առնոնք. սակայն տխո՜ւր յուսախաբութիւն։ Վասն զի լսեցի որոշապէս այն պայմանները որ կ'առաջարկուէին իրարու խաղի սկզբնաւորութեան ժամանակ, և դժբաղդութիւնը ունեցայ տեսնելու անոնց իրագործումը, երբ կուտային անոնք պայմանաւած 10-20 ղրչ. նոցներըը սրճարանապետին։ Նոյն վայրկենին թշուառութեանց մայրը ըսկսած էր իր երկունքը։ Աչքերնին փղփղուն, կարծես հուր կը փայլատակէին. դէմքերնին բոցերու մէջ ու սրտերնին իր է՛ն բուռն ելեւէջը կ'ընէր ենթարկուած ցաւագին յոյզերու։ Պզտիկ անյաջողութիւն մը իրենց մէկուն բաւական էր անէծքներու և հայհոյչներու տեղատարափ մը ժայթքելու համար իրենց բերնէն, ու արդէն արծարծուած կրակը լափելու իր ներսը, նախանձը իր ամենէն խայթիչ կսկծեցուցիչ ալաքը արձակելու դիմացինին, և վերջապէս կաթիլ մը չուրին մէջ խեղդելու իր խաղակից ընկերը։

Ինչ մը անդին ուրիչ պարոն մը, որուն բաղդը ժպտած կ'երեւէր նոյն օրը, կը չանար համոզել ուրիչ մը՝ «քառթի մը դարձնելու ...5նոցով մը» իսկ նա Քէեւ նախապէս մերժեց, բայց յետոյ չդիմանալով իր բարեկամին թախանձանքին, գոչեց։

—եկո՛ւր նայինք, երկու «ալօթմէ» կորնցուցի այսօր, քառորդ մը միայն մնաց, անով ալ քեզի հետ փորձեմ բաղդս։

Ու սկսան խաղալ։ Մ'հ, չատ դառն էր այլեւս հանդուրժել ինծի հոն մնալու համար, հոն՝ ուր կը պարզուէին սիրտս կէզէզող եւ աղիքներս գալարող տեսարաններ։ Ուստի դուրս նետուեցայ։

Սկսայ մտածել թէ ասոնք կը մեկնին իրենց ծննդավայրէն, ետեւնին թողլով հայր, մայր, կին ու զաւակ, կուգան պանդխտութեան ծանր լուծին տակ ճնշուելու, որպէս զի քանի մը ղրչ. չահին և օգտակար ըլլան իրենց անձկայրեաց հարազատներու, և սակայն մոլորած իրենց նպատակէն, կ'իյնան մոլութեանց մէջ, անկանոն կեանք մը վարելով և յոմպէս վատնելով իրենց այնքան չարաչար աշխատութեամբ վաստակած դրամները, մինչ անդին իրենները թերեւս անուշադ ու հալ ու մաչ վիճակի մէջ կը սպասեն իրենց օգնութեան։ Ամենէն անգութ սիրտերն անգամ պիտի յուզուին ու մորմոքին, երբ մտածեն այս կէտերուն վրայ։ Կ'արժէ ազդուրէն խօսիլ այս նիւթին վրայ։ Մ. ԹԻՐԵԱՓԵԱՆ

ՀԱՆՔԱԾՈՒԻԻ ՏԱՓՆԱՊԸ

Բ.

Պելժիոյ մէջ Սամպրի, Շարլերուայի, Մոնսի, Լիէժի, Էմպուրկի ևն. ածխահանքերը որոնք 145000 հեքթար տարածութիւն ունին, միջին հաշուով 21 միլիոն թոնօ հանքածուխ կ'արտադրեն։ Մետաղային արուեստներու արտասովոր յառաջդիմութիւնը զարմանալի գործունէութիւն մը ներշնչած է Գերմանիոյ հանքերուն, մինչ 1834ին, 1886ին և 1888ին էրզկէպիրկի, Զալի, Թիւրէնկի, Հարթի, Վերին Օաէրի և Իիլընկէպիրկի, Սաբրի, Վաժի և Իիւբրի հանքերը հազիւ 57, 58 և 65 միլիոն թոնօյի արտադրութիւն մը կը կազմէին, այսօր Գերմանիոյ սպառած և արտածած հանքածուխի քանակութիւնը 80 միլիոնը կ'անցնի։

Վերոյիշեալ երեք երկիրներէն վերջ Ֆրանսա կուգայ, իբր հանքածուխ արտադրող երկիր, բայց ոչ արտածող։ Արդարեւ, որքան ալ Ֆրանսայի հանքային կեդրոնները բազմաթիւ են, իրենց փոքր տարածութեան պատճառաւ՝ տեղական մետաղային գործարան-

(*) Տիկին Գայիանէ Մատակեանի՝ Բերայի Աղքատախնամին, դարմանատան և հիւանդապահ կիներու դասընթացքին հաստատութեան ևայլն, մէջ ցուցած անձնուիրութիւնը հատարապէս գնահատելի և չնորհակալութեան արժանի են. բայց իր կատարած միւս գործը՝ մանկապարտէզներու հաստատութիւնը՝ ամէնէն մեծ ծառայութիւնն է որ մատուցած է Թրքահայոց, և տեւական արդիւնք մը կոչուած է ունենալ։ Այս պատճառաւ է որ ծանրացանք կրթական գործին վրայ։

Զ.

ՎՃՌՈՒՎԱԾ

ՀԱՅ ՍՈՓՐԱԼԻՍՏ ԴԱՍԱԿԱՆ ՄԻՔԱՅԵԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

ՀԱՐՈՒՍՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Տ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆՑ

Մ. Մարտիրոսեան իր դասական գործերուն մէջ ամենէն աւելի ուշադրութիւն դարձուցած է ընտանեկան կեանքի վրայ։ Ան ցոյց տուած է, թէ ինչպէս ամուսնութիւնը, որ ազատ սիրոյ հիման վրայ չի կազմակերպուիր, կը դառնայ ստրկութեան աղբիւր կնոջ համար։ Ան ցոյց տուած է, թէ ինչպէս ամուսնութիւնը, որ ազատ սիրոյ հիման վրայ չի կազմակերպուիր, կը դառնայ ստրկութեան աղբիւր կնոջ համար։

Մ. Մարտիրոսեան իր գործերուն մէջ ցոյց տուած է, թէ ինչպէս ամուսնութիւնը, որ ազատ սիրոյ հիման վրայ չի կազմակերպուիր, կը դառնայ ստրկութեան աղբիւր կնոջ համար։ Ան ցոյց տուած է, թէ ինչպէս ամուսնութիւնը, որ ազատ սիրոյ հիման վրայ չի կազմակերպուիր, կը դառնայ ստրկութեան աղբիւր կնոջ համար։

1866թ. Մեծն Բիւրատեան ամսագրի հրատարակութիւնը։ Ամսագրի գլխաւոր խմբագիրն էր Ն. Ա. Պետրոսեան։ Ամսագրի մէջ տպագրուած էին Ա. Ծերենցի, Ս. Նազարեանցի, Ղ. Ալիշանի, Մ. Մամուրեանի, Ե. Չամչեանի, Ս. Պալասանեանի, Ն. Ադոնցի, Ե. Լեւոնեանի եւ ուրիշ շատ հեղինակաւոր գրողներու գործեր։ Ամսագրի մէջ տպագրուած էին նաեւ գրական-քննադատական յօդուածներ, որոնք մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն մեր գրականութեան պատմութեան համար։

1870 թուականին Մեծն Բիւրատեան ամսագրի հրատարակութիւնը դադրեցաւ։ Ընդհանուր առմամբ լոյս տեսած էին 117 տետրակներ։ Ամսագրի 135 տետրակները կը պարունակեն 1887 էջ։ Ամսագրի տպաքանակը 1888թ. կը հասնէր 200 տպաւորութեան։ Ամսագրի 170 տետրակները կը վաճառուէին 185 տպաւորութեան։ Ամսագրի 1899թ. առաջին տպագրութեան մէջ կը գտնուէին 1700 տետրակներ։ Ամսագրի հրատարակութեան ծախսերը կը կազմէին 2000 տպաւորութեան։ Ամսագրի 1899թ. առաջին տպագրութեան մէջ կը գտնուէին 1700 տետրակներ։ Ամսագրի հրատարակութեան ծախսերը կը կազմէին 2000 տպաւորութեան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Նոր տառատեսակ)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

Հատոր Գ. Ժամանակագրութիւն Ա. Գրիգորեան

Գին 18 Հատորներ 1500

Ձեռքբերման 3% դրոյքագրաւ 100 05

Էջերի 325.

ՊԱՐԶ ՍԱՀԱՊԱԿ

Գին 1 հատորի

Էջերի 325.

Գրիգոր Օտեան 22.50

Նիկոլ Աղբալեան 109.50

Պատմական վէպ 535.

Հրատարակութիւն 77.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Նոր տառատեսակ)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Գիրքս պատրաստ է. Ես կը սպասեմ ձեր պատուէրներուն։ Ընծայուած գիրքերուն ետ չեմ առներ։ Ա. Գրիգորեան։

ՏԱՍՆԱՄՅԱԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՐԳԻՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՊՈՂՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՍՈՒՆԻ.— Ա. Գրիգորեան։

ՄՇԱԿՈՒՅԹ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՆՈՒԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՀԱԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՏԹԷՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍՏԵՓԱՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՍԷՓ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՐԳԻՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՊՈՂՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՍՈՒՆԻ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄՇԱԿՈՒՅԹ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՆՈՒԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՀԱԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՏԹԷՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍՏԵՓԱՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՍԷՓ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՂՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՍՈՒՆԻ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄՇԱԿՈՒՅԹ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՆՈՒԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՀԱԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՏԹԷՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍՏԵՓԱՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՍԷՓ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՐԳԻՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՊՈՂՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՍՈՒՆԻ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄՇԱԿՈՒՅԹ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՆՈՒԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՀԱԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՏԹԷՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍՏԵՓԱՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՍԷՓ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՂՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՍՈՒՆԻ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄՇԱԿՈՒՅԹ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՆՈՒԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՀԱԿ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՏԹԷՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍՏԵՓԱՆ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՀՈՎՍԷՓ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՍԱՐԳԻՍ.— Գիրքդ ստացայ։ Շնորհակալ եմ։ Ա. Գրիգորեան։

ՆԱԽՎԱՑՆՈՒԹ ՁՄԵՌՈ

ՀԱԶՈՎԻ

—Ձօնս նա՛եւ, ով իմ քաղցր ընկեր, ով իմ հոգւոյ մխիթարութիւն, ով ճաշակ իմ, որ ինձ ես ոչ միայն ընթերցանութեան ախորժ ես տուեր, այլ եւ ինքդ ինձ ընթերցանութիւն ես եղեր, ով ուսուցիչ իմ, որ ինձ ես ոչ միայն գրել ու կարդալ սորվեցուցեր, այլ եւ ինքդ ինձ գրելի ու կարդալի նիւթ ես եղեր։

—Ո՛չ, Թումբ, ո՛չ, ես չեմ ու՛զում, որ ինձ ոչինչ ձօնես, ես ուզում եմ, որ դու ինձ ոչինչ չձօնես, այլ ինձ ամէն ինչ տաս։ Ես ուզում եմ, որ դու ինձ քո սիրտը տաս, որ ես էլ քեզ իմ սիրտը տամ, որ մենք երկուսս էլ մէկ սիրտ ունենանք, որ մենք երկուսս էլ մէկ հոգի ունենանք, որ մենք երկուսս էլ մէկ մարմին ունենանք, որ մենք երկուսս էլ մէկ ոգի ունենանք, որ մենք երկուսս էլ մէկ կեանք ունենանք, որ մենք երկուսս էլ մէկ մահ ունենանք։

—Ա՛խ, Հազո, ինչ ես ասում, ինչ ես խօսում, ինչ ես երազում, ինչ ես ցանկանում, ինչ ես ուզում, ինչ ես կամենում, ինչ ես ակնկալում, ինչ ես յուսում, ինչ ես հաւատում, ինչ ես սպասում, ինչ ես ակնարկում, ինչ ես ակնածում, ինչ ես ակնդիմում, ինչ ես ակնդրուկ լինում, ինչ ես ակնդրուկ լինում, ինչ ես ակնդրուկ լին